

Danyél Kitaby — Bir Ýüz Segsen Bäşinji

Bedene Ornan İlahylyk: Petrusyň Çuň Jebis Ykrarnamasy we Onuň Netijeleri

Jeff Pippenger

2024-04-15

Petrus Mesihini kimdigi baradaky Mesihini sowalyna şagirtleriniň nähili jogap berýändigini beýan edende, Isanyň ýag çalnan Zatdygyny, ýagny Mesihdigini, Mesiadygyny aýtdy. Şeýle hem, Onuň Hudaýyň Oglydygyny aýtdy.

Isa Kesariýa Filipiniň töweregine gelende, Öz şagirtlerinden sorap şeýle diýdi: «Ynsan Ogly bolan Men barada adamlar näme diýýärler?» Olar bolsa şeýle diýdiler: «Käbirleri Seni Ýahýa Çokundyryjy diýýärler; käbirleri Ilyýas; beýlekileri Ýeremiýa ýa-da pygamberleriň birisi diýýärler». Ol olara diýdi: «Emma siz Meni kim diýip bilýärsiňiz?» Şonda Simun Petrus jogap berip diýdi: «Sen Mesihini, diri Hudaýyň Oglusy». Isa oňa jogap berip diýdi: «Bagtlysyň sen, Simun Barýona; çünki muny saňa ten bilen gan açyp görkezmedi, eýsem göklerdeki Atam açyp görkezdi. Men hem saňa diýýärin: sen Petrusyň, we Men Öz ýygnağymy şu gaýanyň üstünde guraryn; dowzahyň derwezeleri oňa üstün çykmaz. Men saňa Göğüň Patyşalygynyň açarlaryny bererin; ýerde nämäni baglasaň, gökde bagly bolar; ýerde nämäni çözseň, gökde çözülen bolar». Matta 16:13–19.

Mukaddes Ruh Petruň üsti bilen ýüz kyrk dört müňüň düşünmegi üçin zerur hakykaty beýan etdi. Muny ol Paniumda, ýagny Kesariýa Filipide etdi. Panium aždahanyň ybadatynda in mukaddes ybadathana mekanydyr, çünki Gresiýa dünýäni aňladýar, ahyrky günlerde bolsa dünýä Birleşen Milletler Guramasydyr, ol hem aždahanyň ýer ýüzündäki wekili bolup durýar. “Jähennemiň derwezeleri” grekleriň geçi-hudaýy Pan ybadathanasynyň adydyr. Bu ybadathana Panium çeşmesini öz içine alýan gowagyň önünde gurlupdy. Panium çeşmesi Mesihini nyşany bolan Iordan derýasyny iýmitlendirýärdi.

“Iordan” ady “aşak düşýän” diýmekdir, we ol öz akymyna Ysraýylyň demirgazygyndaky daglyk sebitde başlaýar; onuň esasy çeşmesi Hermon dagynyň çeşmelerinden gelýär. Hermon dagy Hermon gerşiniň in beýik depesidir, şol ýerde “dowzahyň derwezeleri” diýlip atlandyrylýan çeşme ýerleşýär. “Hermon” ady “mukaddes” diýmekdir, “Iordan” bolsa “aşak düşmek” diýmekdir. Iordan derýasy Hermon dagynyň belentliklerinden akyp çykýar we Iordan çat açyk jülgesi arkaly aşak inýär, ahyrsoňunda Ýeriň ýüzüniň in pes nokady bolan Öli deňze baryp ýetýär.

Iordan derýasyny iýmitlendirýän, Pan ybadathanasyndan gözbaş alyp, ahyrsoňy ýeriň in pes nokadyna ýetýän suwlar, Hudaýyň Oglunyň in beýik mukaddes dagdan çykyp, bu dünýäniň in pes “Öli deňzine” inmegini aňladýar. Mesihini asmandan haçdaky ölüme çenli inişi, Onuň öz üstüne günä netijesinde ýykylaýan adamyň tenini alandygyny hem aňladýar, çünki Onuň asmandan haça çenli bolan ýoly “dowzahyň derwezelerinden” gözbaş alan suwlar bilen iýmitlendirilipdi.

Öli deňiz diňe bir ýer ýüzündäki in pes ýer bolman, eýsem ýer ýüzündäki in duzly suwdur, ummandan dokuz esse duzludur. Öli deňiz arkaly nusgalanan Mesihniň haçdaky ölümi Onuň köpler bilen Öz ähtini tassyklan ýeridir.

Galla sadakaňyzyň her bir peşgeşini duz bilen tagamlandyrsyň; Hudaýyň ähtiniň duzuny galla sadakaňyzydan kem goýbermersiň: ähli peşgeşleriň bilen duz hödürlärsiň. Lewiler 2:3.

Hermon dagynyň çeşmelerinden akyp gaýdýan Iordan derýasy Galileýa deňziniň içinden geçýär; bu deňiz Tiberias köli we Kinneret köli diýlip hem tanalýar. Galileýa “çüýşe” ýa-da “öwrülişik nokady” diýmegi aňladýar. Tiberias Awgust Sezardan soň häkimlik eden rim hökümdarynyň adydyr, kölüň görnüşi sebäpli bolsa oňa “arpa” ýa-da “lira” diýmegi aňladýan Kinneret diýilýär. Adamzat üçin öwrülişik nokady Tiberius Sezar höküm süren we Isa haça çüýlenen wagtda boldy, şol pursatda asmandaky her bir arpa sesini bes etdi. Iordan derýasynyň “dowzahyň derwezeleri” bilen baglanyşykly geografiýa şaýatlygy, ýagny grek hudaýy Panyň ybadathanasy bilen baglanyşykly bolan bu şaýatlyk, Petrusyň Mukaddes Ruhnyň ylhamy arkaly jar eden şaýatlygyna yşarat edýär.

Mesihniň ten alşy, Ylahy Hudaýyň Ogly Özüne adam tenini kabul edeninde ýüze çykan, Ylahylyk bilen ynsanlygyň birleşmesi bolupdy; bu, Panyň çeşmesinden çykýan suwlaryň Iordan derýasyny ýmitlendiriji ýaly, Ylahylygyň ynsanlyk bilen birleşmegini aňladýar. Panyň çeşmesini ýmitlendirýän zat Hermon daglaryna ýagýan şeh, ýagyş we gar bolupdy; Hermon bolsa “mukaddes” dagy, ýagny ýokardaky Iýerusalimi aňladýar.

Dawudyň Derejeler Aýdymy. Ine, doganlaryň agzybirlikde bile ýaşamagy nähili gowy hem nähili ýakymlydyr! Ol kellä guýlan gymmatbaha ýag ýalydyr; ol sakgala, hatda Harunyň sakgalyna akyp, onuň egin-eşikleriniň eteklerine çenli inýär; Hermonyň çygydyr, Sion daglaryna inen çyg ýalydyr. Çünki Reb şol ýerde berekedi, ýagny ebedilik ýaşayşy buýurdy. Zebur 133:1–3.

Harunyň sakgalyndan akyp inen “gymmat bahaly ýag” onuň bilen onuň ogullary Hudaýyň ruhanylary hökmünde mesh edilende ulanylan ýagdy.

Soň sen gurbanlyk sypasynyň üstündäki gandan hem-de mesh ýagyndan alyp, ony Harunyň üstüne, onuň geýimleriniň üstüne, onuň ogullarynyň üstüne we onuň bilen bile onuň ogullarynyň geýimleriniň üstüne sepersiň; şeýlelikde ol hem, onuň geýimleri hem, onuň ogullary hem, onuň bilen bile onuň ogullarynyň geýimleri hem mukaddes ediler. Çykyş 29:21.

Petr ähli şagirtleriň ykraryny beýan etdi, şeýle etmek bilen ol tug hökmünde beýgeldiljek bitewi ruhanylyk hökmünde ýaglanmaly bolan ýüz kyrk dört müňüň hem ykraryny beýan etdi. Haruny ýaglan “ýag” Hermon dagynyň çygy hem-de Sion daglarynyň çygy ýalydy. “Ýag” bilen “çyg” Mukaddes Ruhnyň ýaglanmagyny aňladýan habardyr.

Gulag asmanlar, men sözlärmin; eşit, ey yer, aňzımnıng sözlirini. Tälimatim yağmurdäk tamchiläp tüşär, sözüm şebnämädäk singärip qonär, näzik ot üstigä ýagqan mayda yağmurdäk, çöp-çalaman üstigä ýagqan şiddätlik yaghmurlardäk; çünki men Rebning namini e’lan qilimen: Xudayimizgha ululuq nisbet beringlar. Qanunning Təkrari 32:1–3.

“Syg” Sion daglarynyň üstüne düşýän “taglymatdyr”, hem-de ol ahyrky günlerde Hudaýyň ruhanylary bolan ýüz kyrk dört müňi birlige getirýän ýaglama “ýagydyr”. Bu taglymat ýagyş ýaly inýär we çyg ýaly damýar, çünki ol “yglan edilýär”. Ol yglan edilýär, sebäbi Gögün we ýeriň gulak asyp, agzynyň sözlerini eşitmegi gerekdir; bu bolsa Ýarygijäniň Nidasynyň we Gaty Batly Nidasynyň habarlaryny yglan edýän nyşan bolan birleşen ruhanylyk arkaly bolýar.

Daglaryň üstünde hoş habary getirýäniň, parahatçylygy yglan edýäniň aýaklary nähili gözəl; ýagşylygyň hoş habaryny getirýäniň, gutulyşy yglan edýäniň; Siýona: «Seniň Hudaýyň patşalyk edýär!» diýýäniň aýaklary nähili gözəl! Seniň garawullaryň seslerini galdyralar; olar bilelikde ses bilen aýdym aýdyp begenç bilen joşarlar; çünki Rebbiň Siýony gaýtaryp getirende, olar muny ýüzbe-ýüz görerler. Şatlykda joşa geliň, bilelikde aýdym aýdyň, eý, Iýerusalimiň haraba ýerleri; çünki Reb Öz halkyna teselli berdi, Iýerusalimi halas etdi. Reb ähli milletleriň gözüniň önünde Öz mukaddes goluny ýalaňçlady; ýeriň ähli çäkleri Hudaýymyzyň gutulyşyny görer. Işaya 52:7–10.

Petrus tarapyndan şekillendirilýän ahyrky günleriň garawullary gutulyşy we parahatçylygy yglan edýärler, hem-de olar bitewi bolarlar, çünki olar bir pikirde görerler. Bu “Reb Siony gaýtaryp getirende” bolýar. “Gaýtaryp getirmek” diýip terjime edilen ýewreý sözi “tersine öwürmek” manysyny berýär. Reb Siony tersine öwürende, bu Sionyň dargadylyş bilen şekillendirilişi ýaly ýesirlikde bolandygyny aňladýar, we ýesirlik gutaranda bu ýagdaý tersine öwrülýär.

Çünki Reb şeýle diýýär: “Babilde ýetmiş ýyl dolandan soň, Men size ýüzlenerin we sizi şu ýere gaýtaryp getirmek bilen, size bolan ýagşy wadamy ýerine ýetirerin. Çünki Men size degişli edýän pikirlerimi bilýäriň, diýip Reb aýdýar; olar parahatçylyk pikirleridir, bela pikirleri däl; size umytly ahyry bermek üçindir. Şonda siz Meni çagyarsyňyz, gidip Maňa doga edersiňiz, Men hem sizi eşiderin. Siz Meni agtaryp taparsyňyz, eger Meni bütin ýuregiňiz bilen gözlesäňiz. Men size tapdyrylaryň, diýip Reb aýdýar; Men ýesirligiňizi yzyna çevirerin, sizi ähli milletleriň içinden hem-de sizi kowup iberen ähli ýerlerimden ýygnaryň, diýip Reb aýdýar; we sizi ýesir edilip alnyp gidilen ýeriňize gaýtadan getirerin.” Ýermeýa 29:10–14.

Pygamberleriň hemmesi ahyrzaman barada sözleýär, we ahyrzamanda Onuň halky pygamberlik şaýatlygynyň ýerine ýetirilmegi üçin yzyna öwürülmeli bolan bir ýesirlikdedir.

Reb tarapyndan Ýeremiýa gelen söz şeýle diýýär: Ysraýylyň Hudaýy Reb şeýle aýdýar: Men saňa aýdan ähli sözlerimi kitapda ýaz. Çünki, ine, günler gelýär, diýip Reb aýdýar, halkym Ysraýylyň we Ýahudanyň ýesirliğini yzyna getirerin, diýip Reb aýdýar; olary atalaryna beren ýurda gaýtaryp getirerin, olar hem oňa eýe bolarlar. Ýeremiýa 30:1–3.

Üç ýarym günläp uklanyndan soň, edil Lazarusyň dört günläp uklandygy ýaly we Daniýeliň ýigrimi bir günläp ýas tutşy ýaly, Mikhail iki şaýady direldýär; olar Onuň ahyrky günlerdäki halkydyr. Olary birlige getirýär we bütin dünýäde neşir edilýän bir habaryň üsti bilen hem olary ýaglaýar. Şol habar Hermon dagynyň (“mukaddes dagyň”) “şehididir”; ol Panyň çeşmesini iýmitlendirýär, soňra bolsa ol hem Iordan derýasyny iýmitlendirýär. Şol habar arkaly ýerine ýetirilýän ýaglama Isanyň ýaglanmagyny aňladýar; Petrus munuň Onuň Mesih bolandygyny belleýän pursatdygyny görkezdi.

Petr Mesihe Hudaýyň Ogludygyny ykrar eden mahaly, ol Mesihi hem Hudaýyň Ogly, hem-de ynsan ogly hökmünde beýan etdi; bu ýagdaý Iordaniýa derýasyny üpjün edýän “dowzah derwezeleriniň” suwlary arkaly şekillendirilendir. Petriň ykrary Mukaddes Ruhun ylhamy bilen ýüze çykdy, we şol hakykat — ýagny, Isanyň Mesihdigini, ýag çalnan Bolandygyny, hem-de Onuň hem Hudaý, hem ynsandygyny — Isa tarapyndan Hudaýyň ahyrky günlerdäki halkyna garşy alnyp barylajak göreşiň merkezi boljak hakykat hökmünde görkezildi; Mesih bolsa olaryň ýeňiş gazanjakdygyny wada berdi, çünki “dowzah derwezeleri” bu hakykata garşy üstün çykyp bilmez.

Hakykat şudur: 2001-nji ýylyň 11-nji sentýabrynda, Isanyň çokundyrylýşynda mesihlenşi ýaly, bir ýüz kyrk dört münüň möhürlenmegi başlandy, we şol taryhyň dowamynda Onuň ahyrzaman halkyny öldürjek bir lapykeçlik boljakdy, Ol olary direldip, olaryň ýesirligini tersine öwürýänçä. Direlişiň prosesi Onuň halkynyň baýdak hökmünde ýokary galdyrylýan gudratly bir goşuna birleşdirilmegini öz içine alýar. Köçelerde bolan ölümden soňky direltmek, päklemek, birleşdirmek we ýokary galdyrmak işi, beýleki Mukaddes Kitap parçalary bilen birlikde, Daniel kitabyň on birinji babyndaky onunjy aýatdan on başinji aýata çenli beýan edilýär. Emma on üçünji aýatdan on başinji aýata çenli Mesih Öz şägirtlerini ýene bir gezek Kesariýa Filipä, Paniýuma getirdi, we hut şol ýerde Hudaýyň möhri bakylyk üçin basylýar.

Diňe şu hakykatlaryň çuň manysyna düşünenimizde, Sezareýa Filipiniň şaýatlygynda ýerleşýän hakykat aýanlaryny tanap bileris. Matta kitabyň on altynjy babyndaky on sekizinji aýatda Simun Barýonanyň ady Petrus diýlip üýtgedilýär; bu bolsa, ýakynda çap edilen bir makalada öň bellenip geçilişi ýaly, ýüz kyrk dört münäni alamatlandyryýar. Şol aýatda berkidilen matematik aýan Isa Mesihi Ajaýyp Sanagçy hökmünde beýgeldýär, çünki Petrus diňe bir ýüz kyrk dört münä wekilçilik edýär diýip düşünilip bilinmän, eýsem Matta 16:18 hem “fi” diýen matematik nyşanyň özüdür.

“Phi” bilen baglanyşykly matematikany ara alyp maslahatlaşmazdan öň, “phi”-nyň Panium şäheriniň iki adynyň ikinjisi bolan “Philippi” sözünüň bir bölegi bolandygyny belläp geçmek gerek. On sekizinji aýat Isanyň Petra ýewreý dilinde gepländigini, munuň grek dilinde ýazga geçirilendigini we soňra inlis diline terjime edilendigini görkezýär. Şol üç ädim Mesihiň Öz Sözüniň üstündäki gözegçiligini beýan edýär. Söz sanlanan orunlaryň köpeldilmegine esaslanýan matematiki ulgam bilen seredilende, Petr adynyň ýüz kyrk dört münä deň gelýändigini görkezýär; şeýlelikde Isany Geň Görkeziji Sanagçy hökmünde aýratyn nygtaýar. Hut şol bir aýatda, Isa Öz ýygnaýy gurjakdygyny yglan edýän ýerinde, Geň Görkeziji Sanagçy terjime işine hakykatyň, ýagny on altynjy bapdaky on sekizinji aýatda beýan edilýän hakykatyň, “phi” matematik nyşanyny aňladar ýaly kepillik berer derejede gözegçilik edipdir.

Men hem saňa diýýärim: sen Petrusyň; we bu gaýanyň üstünde Men Öz ýygnaýymy bina ederin; dowzahyň derwezeleri oňa garşy üstün çykmaz. Matta 16:18.

Onuň ýygnaýy diňe Isanyň Mesihdigini hem-de Onuň Hudaýyň Oglydygyny aýdýan taglymatyň üstünde gurulan däl; eýsem, Onuň Söz bolandygy, we şol Sözüň matematika, grammatika hem-de adamlaryň eserleri ýaly ähli zatlary ýaradandygy hem olara höküm edýändigini hakykatynyň üstünde hem gurulandyr.

Şol Onda biz hem mirasa eýe bolduk; çünki ähli zatlary Öz erk-isleginiň geňeşi boýunça amala aşyran Zatny maksadyna görä önünden bellenildik. Efesliler 1:11.

Phi, köplenç grek harpy ϕ (fi) bilen aňladylýan, takmynan 1.618033988749895-e deň bolan matematiki hemişelikdir. Bu san altyn gatnaşygy ýa-da ylahy proporsiýa hökmünde bellidir. Ol «irrational san» bolup, ýagny ýönekeý bölek görnüşinde aňladylyp bilinmez, hem-de onuň onluk ýazgysy gaýtalanmazdan çäksiz dowam edýär.

Altyn gatnaşyk köp täsin häsiýetlere eýedir we matematika, sungat, binagärlik, tebigat hem-de beýleki ugurlarda dürli ýagdaýlarda ýüze çykýar. Ol köplenç gönüburçluklar, başburçluklar we oniki ýüzli köpýüzlüler ýaly geometrik şekillerde duş gelýär; bu ýerde uzyn tarapyň gysga tarapa bolan gatnaşygy phi-ä deňdir.

Çeperçilikde we arhitekturada altyn gatnaşyk estetik taýdan göze ýakymly proporsiýalary emele getirýär diýip hasap edilýär. Ol taryhyň dowamynda suratkeşler we arhitektolar tarapyndan gadymy siwilizasiýalardan başlap, Galkynyş döwrüne we ondan soňky döwürlere çenli kompozisiýalary, binalary we sungat eserlerini tasarlamak üçin ulanylyp gelindi. Matematikada altyn gatnaşyk dürli matematiki deňlemelerde we yzygiderliliklerde, şol sanda her bir agzasy özünden öňki iki agzanyň jemi bolan Fibonacci yzygiderliliginde hem duş gelýär. Fibonacci yzygiderliliginiň agzalary artdygyça, yzygiderli gelýän agzalaryň gatnaşygynyň phi-a ýakynlaşandygy görülýär.

16:18-nji aýatda biz matematiki phi-ny (1.618...) tapýarys. «Öz erkiniň geňeşi boýunça ähli zady amala aşyran» Hudaý bolan Isa, Öz ybadathanasynyň ahyrky günlerde dowzahyň derwezelerine garşy söweş meýdanyny kesgitleýän pygamberlik geografiýasynda Özüniň Palmoni, ýagny Gudratly San, ýa-da Sylaryň Sanagçysy hökmünde goluny goýmagy makul bildi. Şol pygamberlik söweş meýdanında, sanlara bolan Öz hökmürowanlygy arkaly, Ol ýüz kyrk dört müňi «Petrus» bilen görkezdi; onuň ady «kepderiniň habaryny eşidýän» «Simondan» «Petrus» diýlip üýtgedildi. Şeýlelikde Ol ýüz kyrk dört müňi Öz ahyrky günlerdäki äht halky hökmünde belläp goýdy.

Öz ýygnaşygy onuň üstünde gurmaşy saýlan “gaýa”, Levililer kitaby ýigirmi altydaky “ýedi wagt”yň düýp binýat gaýasydyr, binýatydyr we baş burç daşydyr; çünki Mesihe degişli bolmadyk hiç bir hakyky binýat ýokdur. Mesihiň çokundrylmagyndan başlap, Şimun kepderiniň habaryny “eşiden” pursadyndan Öli deňziň haçyna çenli, bir müň iki ýüz altmyş günläp, her gün iki gezek, irden we agşam gurbanlygy bardy; diňe bir müň iki ýüz altmyş günün soňky gününde beýle bolmady, çünki şol gün agşamky gurbanlyk ruhanynyň elinden gutuldy, we haçda Mesih iki müň baş ýüz ýigriminji hödürleme hökmünde jan berdi.

“Hemme zat bütinleý terror we bulaşyklyk. Ruhany gurbanlygy öldürmäge taýyn; emma pyçak ysgynsyz elinden gaçýar, guzy bolsa gaçyp gutulýar. Nusga Hudaýyň Oglunyň ölümünde hakykaty bilen duşuşdy. Beýik gurbanlyk hödür edildi. İn mukaddes ýere barýan ýol açyldy. Ähli adamlar üçin täze we diri ýol taýýar edildi. Indi günäkär, gam-gussaly adamzat baş ruhanynyň gelmegine garaşmaly däl.” The Desire of Ages, 757.

Öz ýygnagyny gurjak “gaýa” gurluşykçylaryň ret eden düýp daşy bolup, onuň sany “iki müň baş ýüz ýigrimi”dir. Mesih bir gysga aýatda Özüni ähli zatlaryň Hökümdary hökmünde görkezýär, şeýle eden wagtynda bolsa ol Danyýel kitabyň on birinji babynyň on üçünji aýatyndan on başınjy aýatyna çenli aýatlarda durup, sözleýär.

Saňa hem diýýäriň: sen Petrusyň; men Öz ýygnagymy şu gaýanyň üstünde bina ederin; dowzahyň derwezeleri oňa garşy üstün çykyp bilmez. Matta 16:18.

Bu barlagy indiki makalada dowam etdireris.

“Gizlin zatlar Hudaýymyz Rebbiňkidir; ýöne aýan edilen zatlar bize we biziň çagalarymyza bakylyk degişlidir.” Kanun taglymaty 29:29. Hudaýyň ýaradylyş işini takyk nähili amala aşyrandygyny Ol adamlara hiç wagt aýan etmändir; ynsan ylymy Beýik Biriniň syrlaryny derňäp tapyp bilmez. Onuň ýaradyjy güýji, barlyşy ýaly, akyl ýetirilmesizdir.

“Hudaý ylymda-da, sungatda-da dünýäniň üstüne ýagtylygyň joşgun bilen dökülmegine ýol berdi; emma özüni ylymly hasaplaýan adamlar bu meseleler barada diňe ynsan garaýşy nukdaýnazaryndan söz açsalar, hökman nädogry netijelere gelerler. Eger-de biziň nazaryýetlerimiz Mukaddes Ýazgylarda duş gelýän hakykatlara garşy gelmeýän bolsa, Hudaýyň Sözi açyp görkezmedik zatlar barada çaklama etmek bigünä bolup biler; ýöne Hudaýyň Sözüni taşlap, Onuň ýaradan işlerini ylymy ýörelgeler esasynda düşündirmäge synanyşýanlar, kartasyz hem kompassyz näbelli ummanyň üstünde azaşyp sürüklenýärler. Iň beýik akyllar hem öz gözleglerinde Hudaýyň Sözi tarapyndan ýol görkezilmese, ylym bilen ylhamyň arasyndaky gatnaşyklary yzarlamaga çalyşanlarynda başlary çaşar. Çünki Ýaradyjy hem-de Onuň işleri olaryň düşünjesinden şeýle bir ýokarydyr welin, olary tebigy kanunlar arkaly düşündirip bilmeýändigleri sebäpli, olar Mukaddes Kitabyň taryhyny ynamsyz hasap edýärler. Köne we Täze Ähtleriň ýazgylarynyň ygtybarlylygyna şübhe edýänler, mundan bir ädim öňe gidip, Hudaýyň barlygyna-da şübhe etmäge iterilerler; soňra bolsa, öz labyrlaryny ýitirenlerinden soň, imansyzlygyň gaýalaryna urulyp sergezdan bolmaga galdyrylarlar.

“Bu adamlar imanyň sadalygyny ýitirdiler. Hudaýyň Mukaddes Sözüniň ylahy ygtyýaryna berk orun alan ynam bolmalydyr. Mukaddes Kitap adamlaryň ylym baradaky düşüňjeleri bilen synag edilmelidir däl. Adamzadyň bilimi ygtybarsyz ýol görkezijidir. Iýjiňlemek maksady bilen Mukaddes Kitaby okaýan şübheçiler, ylyma ýa-da ylhamyň açyşyna kämil düşünmezlikleri sebäpli, olaryň arasynda gapma-garşylyklary tapandyklaryny öňe sürüp bilerler; emma olar dogry düşünilende, öz aralarynda kämil sazlaşykdadırlar. Musa Hudaýyň Ruhunyň ýolbaşçylygy astynda ýazdy, we geologiýanyň dogry nazaryýeti onuň beýanlary bilen ylalaşdyrylyp bilinmejek açyşlary hiç wagt öňe sürmez. Tebigatda bolsun ýa-da ylham arkaly açylan hakykatda bolsun, ähli hakykat özüniň ähli görnüşlerinde öz-özi bilen sazlaşyklydyr.

“Hudanyň Sözünde iň çuň alymlar hem hiç haçan jogap berip bilmejek köp sowallar gozgalýar. Bu meselelere ünsümüz, gündelik durmuşyň adaty zatlarynyň arasynda hem, çäkli akyllaryň özleriniň ähli buýsanylyan paýhasy bilen hiç haçan doly düşünip bilmejek näçe köp zadyň bardygyny bize görkezmek üçin çekilýär.

“Emma ylym adamlary Hudaýyň paýhasyna, Onuň eden ýa-da edip biljek zatlaryna düşüňip biljekdiklerini hasap edýärler. Onuň Öz kanunlary bilen çäklendirilendigi baradaky düşüňje giňden ýaýrandyr. Adamlar ýa Onuň bardygyny inkär edýärler, ýa-da ony äsgermezlik edýärler, ýa-da hemme zady, hatda Onuň Ruhunyň adam ýüregindäki täsirini-de düşündirjek bolýarlar; şonuň üçin hem olar indi Onuň adyna hormat goýmaýarlar we Onuň gudratyndan gorkmaýarlar. Olar tebigatdan ýokary bolan zada ynanmaýarlar, çünki Hudaýyň kanunlaryna-da, şolaryň üsti bilen Öz erkini amala aşyrmak üçin Onuň çäksiz gudratyna-da düşüňmeýärler. Adatça ulanylyşy ýaly, ‘tebigatyň kanunlary’ diýen adalga adamlaryň maddy dünýäni dolandyrýan kanunlar babatda ýüze çykaryp bilen zatlaryny öz içine alýar; ýöne olaryň bilimi nähili çäklidir, ýaradyjynyň Öz kanunlary bilen sazlaşykda hereket edip, şol bir wagtda-da çäkli barlyklaryň düşüňjesinden doly daşarda işläp bilýän meýdany bolsa nähili giňdir!”

Köpler maddanyň ýaşayyş güýjüne eýedigini — ýagny käbir häsiýetleriň madda berlendigini we soňra onuň özüne mahsus energiýasy arkaly hereket etmek üçin özbaşdak goýberilendigini — öwredýärler; hem-de tebigatyň işleriniň, Hudaýyň Özi hem gatyşyp bilmejek berk kanunlar bilen sazlaşykda alnyp barylýandygyny aýdýarlar. Bu ýalan ylymdyr we Hudaýyň Sözi tarapyndan tassyklanylmaýar. Tebigat öz Ýaradyjysynyň hyzmatkäridir. Hudaý Öz kanunlaryny ýatyrmaýar we olara garşy iş etmeýär, emma Ol olary hemişe Öz gurallary hökmünde ulanýar. Tebigat öz kanunlarynyň içinde we olaryň üsti bilen işleýän bir akylyň, bir barlygyň, bir işjeň güýjüň bardygyna şaýatlyk edýär. Tebigatda Atanyň we Ogluň üznüksiz işi bardyr. Mesih şeýle diýýär: “Meniň Atam şu wagta çenli işleýär, Men hem işleýärim.” Ýahýa 5:17.

Lewiler, Nehemýanyň ýazga geçiren aýdymynda şeýle aýdym aýtdylar: «Ýalňyz Reb diňe Sen; gökleri, gökleriň gögüni, olaryň ähli goşunyny, ýeri we onuň içindäkileriň hemmesini Sen ýaratdyň, ... we olaryň hemmesini Sen saklaýarsyň». Nehemýa 9:6. Bu dünýä barada aýdanyňda, Hudaýyň ýaradyş işi tamamlandy. Çünki «işler dünýäniň binýadyndan bäri tamamlanypdy». Ýewreýler 4:3. Emma Onuň gudratly güýji Öz ýaradanlarynyň baryny saklap durmakda henizem amal edýär. Bir gezek herekete getirilen mehanizmiň öz içki güýji bilen işlemegini dowam etdirýändigini üçin däl-de, ýürek urýar we dem demiň yzyna düşýär; eýsem her bir dem, ýüregiň her bir urşy, «biz Onda ýaşaýarys, hereket edýäris we barlygymyzy tapýarys» diýlen Zatyň hemme ýere ornan aladasynyň subutnamasydyr. Resullaryň işleri 17:28. Ýer ýylsaýyn öz hasyllaryny berýändigini we Günüň daşynda hereketini dowam etdirýändigini hem öz içindäki bir güýjüň netijesi dälidir. Hudaýyň eli planetalary ugrukdyrýar we olary asmanyň içindäki tertipli ýörişlerinde öz orunlarynda saklaýar. Ol «olaryň goşunyny san boýunça çykarýar; Öz gudratynyň beýikligi we güýjüniň kuwwatlylygy sebäpli olaryň hemmesini atlary boýunça çagyryýar; olaryň hiç biri kem bolanok». Işaya 40:26. Ösümlükleriň gülläp ösmegi, ýapraklaryň çykmagy we gülleriň açylmagy Onuň güýji arkaly bolýar. Ol «daglaryň üstünde ot ösdürýär» (Zebur 147:8), we Onuň arkaly jülgeler hasylly edilýär. «Tokaýyň ähli haýwanlary ... iýmitlerini Hudaýdan gözleýär», in kiçi mör-möjekden başlap adama çenli her bir janly-jandar her gün Onuň ylahy hossarlygyna baglydyr. Zeburçynyň ajaýyp sözleri bilen aýdanyňda: «Bularyň hemmesi Sana garaşýar.... Sen olara berýäň, olar ýygnaýarlar; Sen elini açýarsyň, olar ýagşylykdan doýýarlar». Zebur 104:20, 21, 27, 28. Tebigy güýçlere Onuň sözi höküm edýär; Ol asmanlary bulut bilen örtýär we ýer üçin ýagşy

taýýarlaýar. «Ol gary ýüň ýaly edýär; gyrawy kül ýaly saçýar». Zebur 147:16. «Ol sesini çykaranda, asmanlarda suwlaryň köpçüligi döreyär; Ol buharlary ýeriň ujundan galdyrýar; Ol ýagyş bilen birlikde ýyldyrym edýär we ýeli Öz hazynalaryndan çykarýar». Ýermeýa 10:13.

“Hudaý ähli zadyň binýadydyr. Ähli hakyky ylym Onuň işleriniň sazlaşygyndadyr; ähli hakyky terbiýe Onuň hökümdarlygyna boýun bolmaga alyp barýar. Ylym biziň gözýetimimize täze täsinlikleri açýar; ol belentliklere galýar we täze çuňluklary öwrenýär; emma ol öz barlaglaryndan ylahy ylham arkaly açylan hakykata garşy gelýän hiç zady getirmeýär. Nadançylyk Hudaý baradaky ýalan garaýyşlary ylyma daýanmak arkaly goldamaga çalyşyp biler, ýöne tebigat kitaby bilen ýazylan Söz biri-birine nur berýär. Şeýlelikde, biz Ýaradyja sežde etmäge we Onuň Sözüne akyly-düşünjeli ynam etmäge ugrukdyrylýarys.” Patriarchs and Prophets, 113–115.